

Маріупольський державний університет

**ІННОВАЦІЇ
В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ:
ТЕОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ
ЗАПРОВАДЖЕННЯ У ПРАКТИКУ**

**Збірник матеріалів
IV Міжнародної науково-практичної конференції**

Київ - 2026

УДК 373.2(06)

ІННОВАЦІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ: ТЕОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ У ПРАКТИКУ: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції, 27 березня 2026 року / за заг. ред. С.І. Макаренко. Київ: МДУ, 2026. 270 с.

Редакційна колегія:

Блашкова Олена, кандидатка педагогічних наук, доцентка, в. о. завідувача кафедри практичної психології Маріупольського державного університету

Деснова Ірина, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри практичної психології Маріупольського державного університету

Коляденко Ніна, докторка медичних наук, доцентка, професорка кафедри практичної психології Маріупольського державного університету

Крутій Катерина, докторка педагогічних наук, професорка кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Макаренко Світлана, кандидатка педагогічних наук, доцентка, в. о. завідувача кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Поповська Оксана, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Фунтікова Ольга, докторка педагогічних наук, професорка кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Яйленко Вікторія, старша викладачка кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Рекомендовано до друку Вченою радою психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету
(протокол № 8 від 28 квітня 2026 року)

Статті публікуються в авторській редакції

© Колектив авторів, 2026

© Кафедра дошкільної освіти МДУ, 2026

Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2024.

5. Yang T., Hong X. Early childhood teachers' professional learning about ICT implementation in kindergarten curriculum: A qualitative exploratory study in China. *Frontiers in Psychology*. 2022. Vol. 13.

6. Liu S., Reynolds B. L., Thomas N., Soyooof A. The use of digital technologies to develop young children's language and literacy skills: A systematic review. *SAGE Open*. 2024.

7. Alotaibi M. S. Factors influencing early childhood educators' use of digital educational aids: A sequential explanatory study. *SAGE Open*. 2023. Vol. 13, No. 4.

Поповська Оксана,
канд. пед. наук, доц., доцентка кафедри дошкільної освіти,
Маріупольський державний університет, м. Київ
Маріч Оксана,
здобувачка 3 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
освітня програма «Дошкільна освіта»,
Маріупольський державний університет, м. Київ

ТВОРЧЕ САМОВИРАЖЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МАЛЮВАННЯ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ КОНЦЕПЦІЙ

Сучасний етап розвитку дошкільної освіти в Україні характеризується глибокими змінами, пов'язаними з переходом до компетентнісної, особистісно орієнтованої та дитиноцентрованої парадигми. У центрі освітнього процесу постає дитина як унікальна особистість із власними потребами, інтересами, емоціями та внутрішнім світом. У зв'язку з цим особливого значення набуває проблема розвитку здатності дитини до творчого самовираження, яке виступає не лише засобом розвитку, а й важливим показником сформованості її індивідуальності [1; 2].

Актуальність проблеми творчого самовираження дітей дошкільного віку зумовлена низкою сучасних освітніх і соціокультурних викликів. Передусім це пов'язано з необхідністю формування креативної, ініціативної особистості, здатної до нестандартного мислення та самореалізації в умовах швидкозмінного світу. Саме дошкільний вік є сенситивним періодом для розвитку творчості, оскільки в цей час активно формуються уява, емоційна сфера, пізнавальні процеси.

Проблема творчого розвитку особистості дітей дошкільного віку має глибокі історичні корені: ще Я.-А. Коменський, Й. Песталоцці, В. Сухомлинський, К. Ушинський, а пізніше І. Бех, Л. Виготський, В. Давидов, О. Леонт'єв та ін. охарактеризували дошкільний вік як період найінтенсивнішого креативного становлення [3].

У психолого-педагогічних дослідженнях *творчість* розглядається як природна властивість дитячої діяльності, що проявляється у здатності створювати нові

образи, комбінувати елементи досвіду та виражати індивідуальне бачення світу. «Творчість, – писав В. Сухомлинський, починається там, де інтелектуальні й естетичні багатства, засвоєні, здобуті раніше, стають засобом пізнання, освоєння, перетворення світу. При цьому людська особистість немовби зливається із своїм духовним надбанням» [4, с. 59.]. Важливим компонентом творчості є уява, яка дозволяє дитині виходити за межі безпосереднього досвіду та створювати нові, оригінальні образи.

Науковці підкреслюють, що розвиток творчості тісно пов'язаний із емоційною сферою дитини. Саме через емоції дитина надає особистісного значення тому, що зображує, що, у свою чергу, сприяє глибшому засвоєнню досвіду. Крім того, важливим чинником є освітнє середовище, яке має стимулювати активність, самостійність та ініціативу дитини.

У дошкільному віці *самовираження* має специфічні форми, серед яких провідне місце займає образотворча діяльність. Образотворча діяльність вирізняється з-поміж інших видів художньої творчості специфічними, властивими лише йому суттєвими ознаками та засобами художнього вираження. Головна сутнісна якість образотворчої мистецтва полягає у втіленні художнього образу у візуальних, зовнішньо нерухомих формах та в кольорах. Дослідження підтверджують, що образотворча діяльність сприяє розвитку емоційно-ціннісної сфери дитини, формує здатність до самовираження та саморегуляції. Тому здійснення завдань творчого самовираження дітей дошкільного віку у процесі образотворчої діяльності має ґрунтуватися на сутнісних якостях та особливостях сприймання цього виду мистецтва [5]. В контексті зазначених вимог творче самовираження дошкільників набуває особливого значення. Оволодіння на достатньому рівні таким комплексом здібностей, за допомогою яких дитина у змозі здійснювати синтез власного «бачення» варіантних інтерпретацій мистецьких явищ по сьогодні залишається найактуальнішим чинником формування творчої особистості та подальшої успішної реалізації природних задатків людини.

Зокрема, малювання виступає універсальним засобом передачі внутрішніх переживань дитини, її емоційного стану, уявлень про навколишній світ. Через малюнок дитина не лише відтворює дійсність, а й інтерпретує її відповідно до власного досвіду, що робить цей вид діяльності надзвичайно цінним у педагогічному процесі.

Малювання – вид образотворчої діяльності, де зображення створюється на площині за допомогою художніх матеріалів [6; 7; 8]. Малювання є одним із найбільш доступних і водночас ефективних засобів творчого самовираження дітей дошкільного віку. У процесі малювання дитина отримує можливість передавати свої думки, почуття та переживання у візуальній формі, що є особливо важливим у період, коли мовлення ще не повністю сформоване.

Через малювання дитина відображає своє ставлення до навколишнього світу, експериментує з формами, кольорами, композицією. Вона може змінювати

реальність, створювати фантастичні образи, що свідчить про активну роботу уяви. Важливо, що у цьому процесі відсутні жорсткі обмеження, що сприяє розвитку самостійності та креативності.

Водночас практика роботи закладів дошкільної освіти свідчить про певні труднощі у реалізації творчого потенціалу дітей. Часто образотворча діяльність носить формалізований характер, орієнтований на відтворення зразка, що обмежує можливості самовираження дитини [5]. У цьому контексті особливої актуальності набуває пошук ефективних підходів до організації малювання як вільної, творчої діяльності.

Сучасні освітні концепції дошкільної освіти орієнтовані на всебічний розвиток дитини та формування її життєвих компетентностей. У цьому контексті малювання розглядається не лише як вид художньої діяльності, а як засіб розвитку особистості. В умовах інклюзивної освіти малювання набуває особливого значення як універсальний засіб комунікації. Для дітей з особливими освітніми потребами воно може виступати альтернативною формою вираження думок і почуттів.

Важливими *підходами* до процесу творчого самовираження дошкільників є:

- особистісно орієнтований підхід, що передбачає врахування індивідуальних особливостей дитини;
- діяльнісний підхід, який акцентує увагу на активній участі дитини у процесі діяльності;
- інтегративний підхід, що забезпечує поєднання різних видів діяльності [8].

Дітей старшого дошкільного віку в опануванні образотворчою діяльністю доцільно навчити самостійно тонувати папір, добирати кольорову гаму; ознайомлювати з різними техніками малювання (це способи створення нового, оригінального твору мистецтва, в якому гармонуює все: і колір, і лінія, і сюжет), зокрема малювання воском (крона дерев, сніговик, сніжинки), засипання кухарською сіллю (сніг, роса), малювання сухим пензлем по вологому тлі тощо [3]. Іншими словами, розвивається активність уяви, її гнучкість. Малюючи, дитина проявляє своє прагнення до пізнання навколишнього світу, за малюнком (до певної міри) можна з'ясувати рівень цього пізнання. Чим більше розвинені в дітей сприймання, спостережливість, чим ширший запас їх уявлень, тим повніше і точніше відображають вони дійсність у своїй творчості і тим яскравішими є їхні малюнки.

Розвитку здатності до оригінального виконання задуму сприяє малювання за темою музичних творів. Діти із задоволенням виконують завдання «Кого ти почув у цій музиці?» або «Намалюй настрій музики за допомогою кольору і ліній», оскільки їхня уява обмежена в цьому випадку лише музикою, а фантазія дозволяє знайти в музичних фразах те, що є близьким у цей момент дитині.

Малювання також позитивно впливає на розвиток дрібної моторики, що є важливою передумовою підготовки до письма. Інтеграція малювання з іншими видами діяльності (музикою, рухом, грою) сприяє більш глибокому засвоєнню

досвіду та розвитку творчості. Використання елементів сенсорної інтеграції у процесі малювання сприяє розвитку пізнавальних процесів, покращує емоційний стан дитини та підвищує її впевненість у власних можливостях.

Ефективність розвитку творчого самовираження дітей значною мірою залежить від умов, створених у закладі дошкільної освіти. Насамперед це стосується організації предметно-розвивального середовища, яке має бути різноманітним, доступним і стимулювати дитину до діяльності.

Під час занять з малювання педагогам важливо забезпечити:

- свободу вибору матеріалів і способів діяльності дітей;
- відсутність жорстких шаблонів;
- підтримку ініціативи та творчих проявів дошкільників;
- позитивну емоційну атмосферу [9].

Особлива роль належить педагогу, який має виступати партнером у діяльності дитини, підтримувати її ідеї та сприяти розвитку творчості. Впровадження інтегративних підходів до організації образотворчої діяльності дозволяє створити умови для гармонійного розвитку дитини, розкриття її творчого потенціалу та підготовки до подальшого навчання.

Отже, малювання є важливим засобом творчого самовираження дітей дошкільного віку та ефективним інструментом реалізації сучасних освітніх концепцій. Воно сприяє розвитку уяви, емоційної сфери, пізнавальних процесів та формуванню особистості дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Київ : МОН України, 2021. 37 с.
2. Державний стандарт дошкільної освіти від 26 листопада 2025 р. № 1557. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1557-2025-%D0%BF#Text> (дата звернення 25.03.2026 р.)
3. Лисенко Н. В. Образотворча діяльність дошкільників: теорія і практика. Київ : Вища школа, 2018. 304 с.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям // Вибрані твори в п'яти томах. Т. 3. К.: Радянська школа, 1977. С. 282.
5. Коваленко О. В. Розвиток творчості дітей дошкільного віку засобами образотворчої діяльності. *Молодий вчений*. 2020. № 10. С. 120–124.
6. Піроженко Т. О. Особистісний розвиток дитини в умовах сучасного освітнього середовища. *Психологія і особистість*. 2022. № 1. С. 45–52.
7. Сисоєва С. О. Педагогічна творчість: теорія і практика розвитку творчої особистості. Київ : КМПУ, 2019. 320 с.
8. Шевчук А. С. Художньо-естетичний розвиток дітей дошкільного віку. Київ: Генеза, 2021. 240 с.
9. Eisner, Elliot W. "The Arts and the Creation of Mind." *Language Arts*, vol. 80, no. 5, 2003, p.p. 340–44. *JSTOR*, URL: <http://www.jstor.org/stable/41483337>. Accessed 13 Apr. 2026 (дата звернення: 25.03.2026).